

Łukasz Tomasz Sroka

ŻYDZI W SAMORZĄDACH MIAST GALICYJSKICH (NA PRZYKŁADZIE KRAKOWA I LWOWA)

Na drugą połowę XIX wieku przypadł kres systemu rządów neoabsolutystycznych w monarchii habsburskiej. Zadecydowała o tym niewydolność gospodarki oraz administracji państwowej. Bieg spraw przyspieszyły zaś afery korupcyjne oraz odniesione w 1859 roku klęski w wojnie z Królestwem Piemontu i Sardynii. Rząd podjął więc decyzję o reformie ustroju, zmierzającej w kierunku konstytucyjno-liberalnym¹. Wśród beneficjentów wprowadzonych zmian znaleźli się mieszkańcy miast, którym przywrócono samorządy. Wszystko to zbieгло się w czasie – nieprzypadkowo – z równouprawnieniem Żydów wprowadzonym w 1867 roku na mocy konstytucji grudniowej. Dzięki temu Żydzi od samego początku mogli uczestniczyć w dziele budowy, czy też odbudowy samorządów miast galicyjskich. Ich zaangażowanie nie spotkało się jednak z powszechnym aplauzem².

¹ Szerzej na ten temat pisze: A. Dziadzio, *Monarchia austriacka jako przykład pierwszego w Europie liberalnego państwa prawa*, [w:] *Tożsamość galicyjska z perspektywy Polski i Ukrainy*, red. nauk. P. Czubik, Z. Mach, Bielsko-Biała 2008, s. 55–60; idem, *Monarchia konstytucyjna w Austrii (1867–1914). Władza – obywatel – prawo*, Kraków 2001.

² Osobną a niepodjętą w tej pracy kwestią jest udział Żydów w samorządzie gospodarczym, poprzez który rozumie przed wszystkim trzy działające na terenie Galicji izby handlowo-przemysłowe: lwowską, krakowską i brodzką. Jan M. Małecki w swych obliczeniach wskazuje, iż w 1912 roku w każdej z tych izb Żydzi należeli do większości. We Lwowie stanowili 62,5% wszystkich członków, w Krakowie 63,2%, natomiast w Brodach 80%. J.M. Małecki, *Udział Żydów w organach samorządowych większych miast galicyjskich na początku XX wieku*, [w:] *Polska i Polacy w XIX–XX wieku. Studia ofiarowane Profesorowi Mariuszowi Kulczykowskiemu w 70. rocznicę Jego urodzin*, red. K. Ślusarek, Kraków 2002, s. 60. Zob. T. Kargol, *Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie w latach 1850–1939. Dzieje – ludzie – polityka gospodarcza*, Kraków 2003; K. Meus, *Żydzi w Izbach Handlowych i Przemysłowych Lwowa oraz Brodów w latach 1850–1914*, [w:] *Rola Żydów w rozwoju gospodarczym ziem polskich*, red. J. Skodlarski, A. Pieczewski Łódź 2014, s. 101–117.

Powstałe wokół tej sprawy problemy najprościej można by wytłumaczyć tak: równouprawnienie Żydów nałożyło się w czasie na reformę państwa, ogół społeczeństwa (chrześcijan) nie zdążył się jeszcze z tym faktem oswoić, gdy już Żydzi mieli stać się współodpowiedzialnymi za najważniejsze sprawy w ich „małych ojczyznach”. Tak zresztą uzasadniali swoje stanowisko przeciwnicy obecności Żydów w samorządach. Była to jednak argumentacja z gruntu fałszywa, albowiem – jak już wcześniej zaznaczono – reaktywowanie samorządów i równouprawnienie zbiegły się w czasie nieprzypadkowo. Obydwa wydarzenia stanowiły różne elementy tej samej całości. Żydom zwracano ich podmiotowość z tych samych powodów, dla których czyniono to wobec Polaków, jak też innych mniejszości zamieszkujących monarchię habsburską. Służyć to miało rozładowaniu napięć na tle religijnym i narodowościowym. Poprzez to – swego rodzaju ustępstwo – rząd chciał zastopować dalszą eskalację żądań. Podjęta, zatem przez (niektórych) Polaków próba wykluczenia Żydów ze społeczności czerpiącej profity z tytułu zachodzących zmian, stanowiła działanie niejako na własną rękę i – co ważne – nie w duchu postępu, ale przeciw niemu. Pojawiające się w różnych gremiach politycznych, głównie w galicyjskim Sejmie Krajowym, żądania ograniczenia praw Żydów sytuowały tę prowincję w zaścianku Europy. Wszak był to już czas, gdy funkcję premiera rządu brytyjskiego pełnił Benjamin Disraeli (1804–1881). We Francji na czele ministerstwa finansów stał Achille Fould (1800–1867), natomiast ministerstwem sprawiedliwości kierował Adolphe Crémieux (1796–1880)³. Inna rzecz, iż Żydzi galicyjscy nie po raz pierwszy w XIX wieku mieli zasiadać w samorządach. Zyskali już bowiem pełnię praw i weszli do reprezentacji miejskich na fali Wiosny Ludów w 1848 roku. W wybranej 25 września 1848 roku przez krakowian 40. osobowej Radzie Miejskiej zasiadało 30 chrześcijan i 10 Żydów. Zakres działalności tej instytucji regulowało Tymczasowe Urządzenie Rady Miasta Krakowa, wypracowane przez Komisję Gubernialną, ogłoszone 2 marca 1849 roku⁴. Przedsięwzięcie zostało jednak bardzo szybko zarzucone, gdyż w kraju na kolejną dekadę górę wzięła reakcja.

³ Zob. K. Karolczak, *Sprawy narodowościowe w Galicyjskim Sejmie Krajowym*, [w:] *Galicyjskie dylematy. Zbiór rozpraw*, red. K. Karolczak, H.W. Żaliński, Kraków 1994, s. 31–49. Zob. też E. Horn, *Kwestia żydowska w obradach Galicyjskiego Sejmu Krajowego pierwszej kadencji (1861–1866)*, [w:] *Żydzi w Małopolsce. Studia z dziejów osadnictwa i życia społecznego*, red. F. Kiryk, Przemyśl 1991, s. 171–179.

⁴ Zob. J. Demel, *Stosunki gospodarcze i społeczne Krakowa w latach 1846–1853*, Kraków 1951, s. 21.

Zmiany wprowadzone w okresie autonomicznym okazały się bardziej trwałe, ale towarzyszyły im burzliwe okoliczności. Znamienne, że największy konflikt wokół – jak to określała ówczesna prasa – „kwestii żydowskiej” zawiązał się we Lwowie. Wydana 5 marca 1862 roku ustawa ogólnopanstwowa zakładała rozpoczęcie prac nad statutami (głównie dla miast stołecznych). W niniejszym akcie prawnym nie określono żadnych ograniczeń narodowościowych. Postulat ten sformułowali politycy polscy. Oczywiście nie wszyscy, głównie ci tworzący formację polityczną nazywaną Podolakami; konserwatyści z Galicji Wschodniej zabiegający o utrzymanie struktury własności ziemskiej w Galicji, a także o ograniczanie praw ludności żydowskiej i ukraińskiej. Stańczycy, czyli konserwatyści z Galicji Zachodniej zachowali w tej sprawie pragmatyzm. Dzięki temu prace nad *Statutem* dla Krakowa toczyły się bez większych zakłóceń. Prowadziła je 11 osobowa komisja, którą współtworzyło dwóch przedstawicieli społeczności żydowskiej. Wypracowany w Krakowie *Statut* był dla Żydów korzystniejszy niż ten lwowski, aczkolwiek również on zawierał pewne ograniczenia narodowościowe: prezydent oraz pierwszy wiceprezydent musieli być chrześcijanami. Zawarty przy tej okazji konsensus umożliwił szybkie przeprowadzenie wyborów. W ten sposób krakowianie już w 1866 roku mogli cieszyć się własnym samorządem. Lwowianie w tym czasie zajęci byli sporami politycznymi toczonymi z Żydami oraz z Namiestnictwem Galicyjskim i rządem, który odrzucał dyskryminujące Żydów projekty *Statutu* dla miasta Lwowa. Chodziło już nie tylko o ograniczenie ilości rajców żydowskich (wedle jednej z propozycji w 100 osobowej Radzie Żydzi mieli być reprezentowani najwyżej przez 15 rajców). Pojawił się też nowy punkt sporny. Otóż Michał Gnoiński – sprawozdawca komisji statutowej wnioskował, by należący do miasta majątek uznać za przynależący tylko do chrześcijan, ponieważ został wypracowany w czasie, gdy Żydzi nie posiadali obywatelstwa miejskiego. W końcu głos zabrał Stanisław Tarnowski – uczonec, a zarazem przywódca konserwatystów krakowskich. Na łamach „Przeglądu Polskiego” poddał ostrej krytyce rozwiązanie prowadzące do ograniczenia praw Żydów: „Wykluczać człowieka od jakichkolwiek praw lub spraw świeckich dla jego wyznania, jest nietolerancją, jest po prostu prześladowaniem, złagodnym, nie krwawym, ale zawsze prześladowaniem bo upośledzeniem”⁵. Tym samym debata nad projektem *Statutu* dla Lwowa przeciągnęła się na lata 1869 i 1870, „pobudzając – jak zwraca uwagę Kazimierz Karolczak – do działania coraz to

⁵ S. Tarnowski, *O sesji sejmowej z roku 1865–66*, „Przegląd Polski” 1866, z. 1, s. 190.

innych posłów”⁶. Nowy projekt *Statutu* przyjęto ostatecznie 26 sierpnia 1870 roku. Cesarz zatwierdził go 14 października 1870 roku⁷.

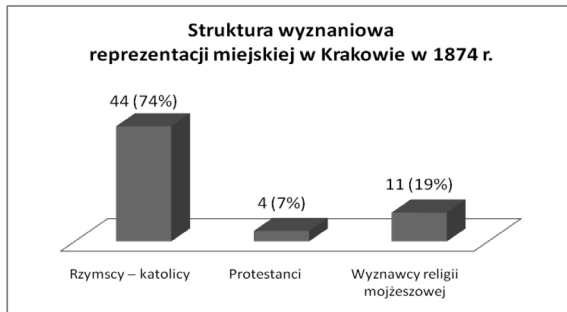
W końcu samorządy rozpoczęły swoją działalność. Współtworzyli je również radni żydowscy. Ich liczebność w zależności od konkretnego samorządu kształtowała się różnie. Do tej sytuacji odnoszą się zamieszczone poniżej wykresy, prezentujące strukturę wyznaniową (wybranych) reprezentacji większych miast galicyjskich w 1874 roku.

Wykres 1.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: T. Pilat, *Skład reprezentacji miejskich w Galicji w r. 1874*, „Wiadomości Statystyczne o Stosunkach Krajowych” 1875, z. II, s. 27.

Wykres 2.

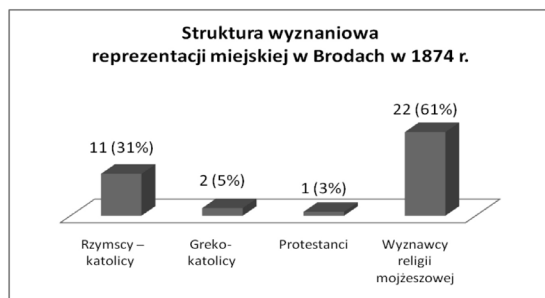
Uwaga: W 1874 roku jedno miejsce pozostawało nieobsadzone.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: T. Pilat, *Skład reprezentacji miejskich w Galicji w r. 1874*, „Wiadomości Statystyczne o Stosunkach Krajowych” 1875, z. II, s. 27.

⁶ K. Karolczak, op.cit., s. 47.

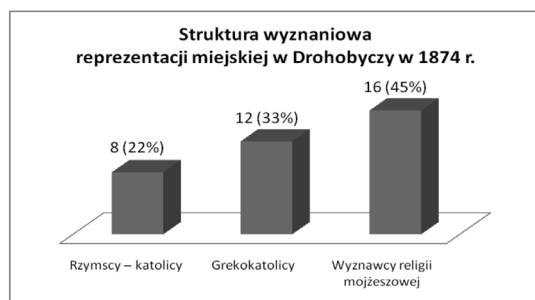
⁷ Niniejsze zagadnienie szerzej opisuje w pracy zatytułowanej: *Rada Miejska we Lwowie w okresie autonomii galicyjskiej 1870–1914. Studium o elicie władzy*, Kraków 2012, s. 75–90.

Wykres 3.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: T. Pilat, *Skład reprezentacji miejskich w Galicji w r. 1874*, „Wiadomości Statystyczne o Stosunkach Krajowych” 1875, z. II, s. 19.

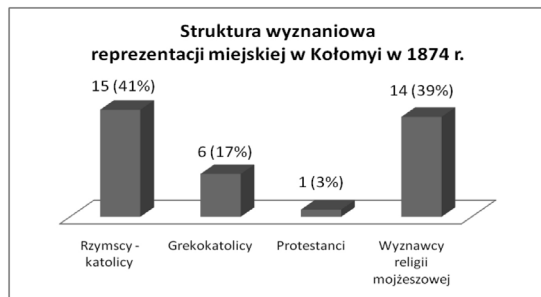
Wykres 4.

Uwaga: Skład Rady Miejskiej przed rozwiązaniem.

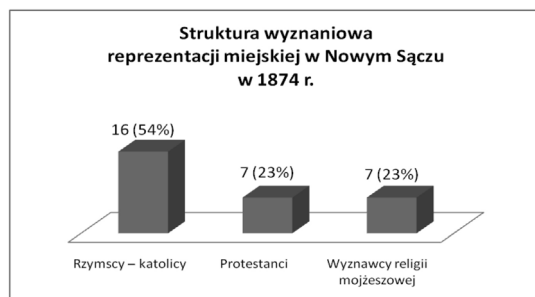
Źródło: Obliczenia własne na podstawie: T. Pilat, *Skład reprezentacji miejskich w Galicji w r. 1874*, „Wiadomości Statystyczne o Stosunkach Krajowych” 1875, z. II, s. 20.

Wykres 5.

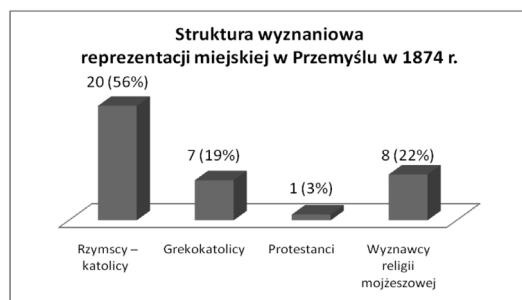
Źródło: Obliczenia własne na podstawie: T. Pilat, *Skład reprezentacji miejskich w Galicji w r. 1874*, „Wiadomości Statystyczne o Stosunkach Krajowych” 1875, z. II, s. 21.

Wykres 6.

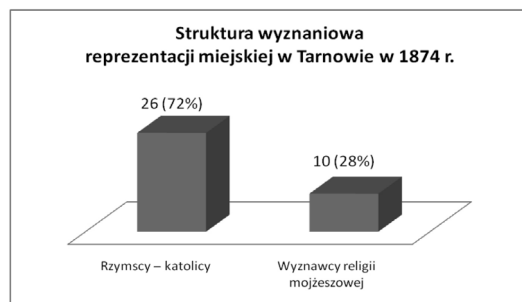
Źródło: Obliczenia własne na podstawie: T. Pilat, *Skład reprezentacji miejskich w Galicji w r. 1874*, „Wiadomości Statystyczne o Stosunkach Krajowych” 1875, z. II, s. 23.

Wykres 7.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: T. Pilat, *Skład reprezentacji miejskich w Galicji w r. 1874*, „Wiadomości Statystyczne o Stosunkach Krajowych” 1875, z. II, s. 23.

Wykres 8.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: T. Pilat, *Skład reprezentacji miejskich w Galicji w r. 1874*, „Wiadomości Statystyczne o Stosunkach Krajowych” 1875, z. II, s. 26.

Na podstawie powyższych wykresów łatwo wnioskować, że w reprezentacjach miast galicyjskich zasiadali radni czterech wyznań: rzymskokatolickiego, grekokatolickiego, protestanckiego i mojżeszowego. W przypadku mniejszych miast sporadycznie tylko i w bardzo małej ilości obecne były osoby przynależące do innych obrządków i religii. W Gródku w 36. osobowej Radzie zasiadał jeden radca „innego” (niedookreślonego) wyznania. Rada w Stojanowie liczyła 18 osób i zasiadał w niej 1 radca „innego” wyznania. Reprezentację miasta Halicz tworzyło 24 radnych, w tym 2 Karaimów⁸. O ile dominowały cztery wyznania, o tyle występowały one w bardzo różnych konfiguracjach. Większość najczęściej stanowili katolicy rzymscy, chociaż w części miast znajdowali się w mniejszości. W Krakowie i we Lwowie zdecydowaną przewagę katolików gwarantowały *Statuty* tych miast; występowała ona kosztem Żydów. Za przykład może posłużyć Kraków, w którym w 1874 r. ludność wyznania mojżeszowego stanowiła ponad 30%, zaś w Radzie Miejskiej posiadała 19% mandatów. We Lwowie dysproporcja była jeszcze większa. W badanym roku osoby wyznania mojżeszowego stanowiły ok. 30% ludności miasta i tylko 5% radnych⁹. Oczywiście struktura wyznaniowa samorządów galicyjskich podlegała dynamicznym zmianom. W 1902 roku w krakowskiej Radzie Miejskiej na 53 radnych chrześcijan przypadło 19 osób wyznania mojżeszowego. W 1914 roku Radę współtworzyło 67 chrześcijan i 20 Żydów¹⁰. Jednocześnie w tym mieście wystąpiły bardzo interesujące trendy demograficzne. Przy rosnącej liczbie Żydów malał ich odsetek wśród ogółu ludności (zob. wykresy 9 i 10). Stało się tak za sprawą przyłączenia w 1910 roku do Krakowa nowych dzielnic, które zamieszkiwali głównie chrześcijanie.

Do kluczowych wyzwań podjętych przez samorządy należało uporządkowanie relacji polsko-żydowskich. Interesujące, że stało się tak nie tylko za sprawą obecności w nich Żydów. Ważkość tych spraw rozumieli również politycy polscy, oczywiście tylko ci wyróżniający się dalekowzrocznością. Najlepszym tego przykładem jest Kraków, w którym w 1866 roku ster rządów przejął prof.

⁸ T. Pilat, *Skład reprezentacji miejskich w Galicji w r. 1874*, „Wiadomości Statystyczne o Stosunkach Krajowych” 1875, z. II, s. 20–21, 25.

⁹ Por. K. Karolczak, *Ludność żydowska w Krakowie na przełomie XIX i XX wieku*, [w:] *Żydzi w Małopolsce. Studia z dziejów osadnictwa i życia społecznego*, red. F. Kiryk, Przemysł 1991, s. 251–264; K. Wnęk, L. A. Zyblikiewicz, E. Callahan, *Ludność nowoczesnego Lwowa w latach 1857–1938*, Kraków 2006.

¹⁰ I. Homola-Skąpska, *Kuria inteligencji w krakowskiej Radzie Miejskiej (1866–1914)*, [w:] idem, *Z dziejów Krakowa, Galicji i Śląska Cieszyńskiego. Wybór pism historycznych*, wyboru dokonał, oprac. i wstępem poprzedził G. Nieć, Kraków–Warszawa 2007, s. 77.

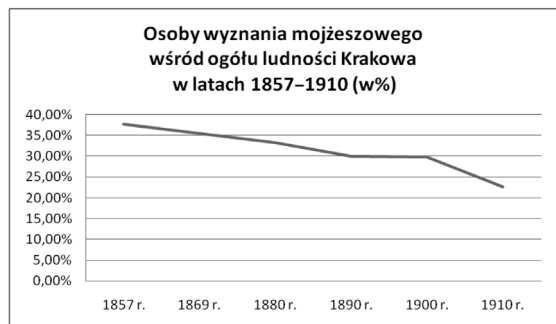
Józef Dietl. Przewodząc pierwszemu posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 31 października 1866 roku zwrócił uwagę, iż Żydzi: „stoją jeszcze zawsze na ubo-
czu i osobną niejako gminę, osobne tworzą stowarzyszenie”¹¹. Uznał, że sytu-
ację tę należy czym prędzej zmienić, gdyż:

Wykres 9.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: K. Karolczak, *Ludność żydowska w Krakowie na przełomie XIX i XX wieku*, [w:] *Żydzi w Małopolsce. Studia z dziejów osadnictwa i życia społecznego*, red. F. Kiryk, Przemysł 1991, s. 251; *Statystyka miasta Krakowa*, t. VIII, Kraków 1902, s. 3.

Wykres 10.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: K. Karolczak, *Ludność żydowska w Krakowie na przełomie XIX i XX wieku*, [w:] *Żydzi w Małopolsce. Studia z dziejów osadnictwa i życia społecznego*, red. F. Kiryk, Przemysł 1991, s. 251; *Statystyka miasta Krakowa*, t. VIII, Kraków 1902, s. 3.

¹¹ A. Chmiel, *Józef Dietl jako prezydent m. Krakowa (1866–1874)*, [w:] *Józef Dietl pierwszy prezydent miasta Krakowa, znakomity lekarz, profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, patriota polski. W 50-tą rocznicę śmierci*, Kraków 1928, s. 15.

społeczność miejska jedną powinna stanowić rodzinę, do jednego celu równym zasobem sił i obowiązków dążącą... A jeżeli Izraelitom przyznane być mają prawa równe z nami, równe z nami obowiązki pełnić oni muszą. A najświętszym z tych obowiązków jest: ażeby byli Polakami. Boć trudno nam wcielać do naszego ustroju społecznego żywioły obce, żywioły naszej indywidualności narodowej przeciwne, żywioły rozstrajające harmonię naszego życia socjalnego i politycznego¹².

Wobec tego proponował:

zabezpieczyć Izraelitom wychowanie narodowe w szkołach ku temu urządzonych i przyznać im równocześnie z nami prawa..., połączyć się z ludnością izraelicką szczerze i trwale w jedną gminę, nie paragrafami statutu, lecz duchem czasu, duchem ludzkości i sprawiedliwości z sobą połączoną¹³.

Adam Chmiel ocenił, że kwestię żydowską „prezydent Dietl wysunął w swojej mowie prawie na pierwsze miejsce”. Trudno mu odmówić racji, chociaż w miarę poprawna koegzystencja Polaków i Żydów w niedługim czasie zepchnęła tę problematykę na plan dalszy. Podłożem konfliktów stały się podziały polityczne oraz rozbieżne interesy różnych grup społecznych i zawodowych. Inna rzecz, że spory na tle wyznaniowym dość często towarzyszyły dyskusjom nad podziałem subwencji dla towarzystw oraz instytucji kulturalnych i dobroczynnych.

Na czoło wysunęły się wyzwania tego rodzaju, co uczynienie miast pięknymi, czystszyimi i przyjemniejszymi dla ich mieszkańców i gości. Postanowiono też rozwijać gospodarkę, która miała przysporzyć środków finansowych do realizacji tych celów. Wyzwania te w odmiennym zakresie i z różnym powodzeniem podjęli w zasadzie wszyscy samorządowcy galicyjscy. W ich realizację włączyli się również radcy pochodzenia żydowskiego. W Krakowie radny Jonatan Warschauer (z zawodu lekarz) wspólnie ze Stanisławem Domańskim wydatnie przyspieszyli budowę wodociągów oraz prace nad poprawą stanu sanitarno-epidemiologicznego krakowskich kamienic. Warschauer realizował również szereg inicjatyw dobroczynnych, kierowanych nie tylko do Żydów, ale też do chrześcijan. Albert Mendelsburg i Salomon Deiches zabiegali o równouprawnienie w gospodarce oraz jej odbiurokratyzowanie. Józef

¹² Ibidem.

¹³ Ibidem.

Sare, w latach 1905–1929 wiceprezydent miasta, skutecznie wcielał w życie kreśloną przez prezydenta Juliusza Leo koncepcję Wielkiego Krakowa. Projektował nowe gmachy użyteczności publicznej, wśród nich budynki Wydziału Lekarskiego UJ przy ul. Kopernika oraz szkół: Realnej, Gimnazjum św. Anny i III Gimnazjum. Według jego planów wybudowano też Collegium Agronomicum i Collegium Physicum (ukończone w 1912 r.)¹⁴. Moderował rozbudowę dworca i połączeń kolejowych, linii tramwajowej na Salwator, Łobzów i Podgórze, unowocześnienie gazowni oraz elektrowni miejskiej, ponadto regulację Wisły i Rudawy.

Ordynacja wyborcza (ze względu na specyficzny podział na koła i kurie) preferowała najbogatszych i najbardziej wykształconych. Stąd też społeczność żydowską w radach miejskich najliczniej reprezentowały osoby wywodzące się z rodzin zasymilowanych inteligentów, kupców i bankowców. Oczywiście najwyższy odsetek osób pracujących umysłowo występował w większych ośrodkach, będących siedzibami sądów, kancelarii adwokackich i notarialnych, szkół średnich i wyższych. Radni żydowscy, będący często w mniejszości względem chrześcijan, nie mogli forsować i wcielać w życie własnych projektów politycznych, czy gospodarczych. Potwierdzają to słowa Leszka Hońdo, który w swym artykule poświęconym stosunkom polsko-żydowskim w Radzie Miejskiej w Tarnowie określa działalność Żydów w tym gremium, jako „interwencyjną, którą każdy radny prowadził na własną rękę”¹⁵. Píše też: „Działalność żydowskich radnych na rzecz całej społeczności żydowskiej często musiała być nieskuteczna, skoro Żydzi kierowali do Wiednia petycje w obronie swoich praw i zażalenia na władzę terenową o niewypełnianie obowiązków”¹⁶. Możliwości radnych żydowskich były ograniczone także w tych miastach, gdzie stanowili większość. Wynikało to stąd, że samorząd obok rad miejskich tworzyły jeszcze magistraty, które zdominowali chrześcijanie.

Konkludując należy stwierdzić, że obecność Żydów w reprezentacjach miast galicyjskich, stanowiąc jeden z owoców ich równouprawnienia ugrun-

¹⁴ Cz. Brzoza, K. Stepan, *Józef Sare, [w:] Krakowianie. Wybitni Żydzi krakowscy*, A. Kutylak (red.), Kraków 2006, s. 92–95.

¹⁵ L. Hońdo, *Stosunki polsko-żydowskie na przykładzie rady miasta Tarnowa 1867–1914, [w:] Ze sobą, obok siebie, przeciwko sobie. Polacy, Żydzi, Austriacy i Niemcy w XIX i na początku XX wieku*, Materiały międzynarodowej sesji historyczno-literackiej zorganizowanej w Warszawie, 11–14.11.1993, przez Goethe-Institut Warschau i Austriacki Instytut Kultury w Warszawie, Warszawa 1995, s. 158.

¹⁶ Ibidem.

towała je. Bynajmniej nie doszło przez to do znaczącej poprawy relacji polsko-żydowskich. Wszelkie animozje i konflikty nie zdołały jednak przesłonić wyzwań, które przed mieszkańcami Galicji stały u progu XX wieku. Mimo namiętności towarzyszących życiu politycznemu, podejmowano śmiało i budzące respekt (także dzisiaj) projekty modernizacyjne. Wprowadzono je w życie dzięki daleko idącym konsensusom i umiejętności przesuwania doraźnych sporów na plan dalszy. Radni pochodzenia żydowskiego nie ograniczali się przy tym do spraw nurtujących wyłącznie ich społeczność. Uczestniczyli za to we wszystkich kluczowych przedsięwzięciach tamtej epoki, począwszy od budowy szkół, instalacji kanalizacyjnych i oświetleniowych a skończywszy na projektach tej miary, co „Wielki Kraków”, który wspólnie z prezydentem Juliuszem Leo realizował wiceprezydent Józef Sare. Dla niego i większości radnych praca w samorządzie stanowiła zwieńczenie, a nie początek życiowej kariery.

SUMMARY

The presence of Jews in the representations of Galician cities was both one of the results of the introduction of their equal rights, and its consolidation. Jews present in municipal governments took care about matters relevant not only for their community. They engaged in key projects directed at all citizens, regardless of faith and nationality. The voting system (due to the specific division into circles and curiae) preferred the richest and the best-educated. In consequence, the Jewish community was commonly represented in city councils by those coming from families of assimilated representatives of intelligentsia, merchants and bankers. Obviously, the greatest percentage of white-collar employees could be observed in bigger cities, being seats of courts, barrister's chambers, notary offices, secondary schools and higher education institutions. Therefore, from that time on, their voice could be heard in the public space and had to be taken into account.

Keywords: Jews, municipal government, Galicia, Krakow, Lviv